

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ ИЗ ИСТОРИЈЕ СРЕДЊЕГ ВЕКА

ИСТОРИЈСКИ ИЗВОРИ

1.

- _ (C).ПОВЕЉЕ:документи које је издавао владар и којима се потврђивало нечије власништво;веродостојност повеље се потврђивала печатом који се на њој налазио. (2)
- _ (C).ЖИТИЈА:дела о животима светаца. (2)
- _ (C).ФРЕСКЕ:представљају светитеље и истакнуте личности. (2)
- _ (H).МИНИЈАТУРЕ:у средњовековним рукописима сличице или сликом украшена слова. (3)
- _ (C).АРХИВ:установа где се чувају важни писани историјски извори. (2)
- _ (C).НОВАЦ:говори о моћи онога ко га је ковао и развијености трговине на одређеном подручју;материјални извор. (2)
- _ (C).ГРАЂЕВИНЕ:замкови,тврђаве,дворци,цркве и манастири;материјални извори. (2)
- _ (C).ОРУЖЈЕ:одговара на питања о моћи једне државе,војним обичајима,начину ратовања и односима међу државама. (2)
- _ (C).ЛЕГЕНДЕ:предања,приче о неком необичном,изузетном догађају или о животу неке личности са елементима натприродног или чудесног. (2)

ПРИВРЕДА

- _ (O).НАТУРАЛНА:размена робе за робу. (1)
- _ (O).РОБНО – НОВЧАНА:размена робе за новац. (1)
- _ (O).ЗЕМЉОРАДЊА:грana пољопривреде;гајење културног биља. (1)
- _ (O).СТОЧАРСТВО:грana пољопривреде у којој се разни биљни производи и неки отпаци пољопривредне индустрије користе за гајење домаће стоке и добијање сточних производа. (1)
- _ (O).ТРГОВИНА:привредна делатност чији је предмет трговина и продаја робе. (1)
- _ (O).ЗАНАТСТВО:врста привредне делатности коју врши појединац као стручно оспособљено лице,сам или уз учешће мањег броја стручних,односно помоћних радника. (1)
- _ (H).ЦЕХ:средњовековно сталешко удружење једне врсте занатлија по струкама за међусобну помоћ и остваривање боље производње;имају своја посебна обележја и повластице. (3)
- _ (C).КАРАВАН:поворка товарних и јахаћих животиња(коња,камила)или кола са путницима и робом. (2)
- _ (C).РУДАРСТВО:привредно – индустријска грana технике која се бави испитивањем свих врста рудних лежишта и методама за њихову рационалну експлоатацију.(2)
- _ (C).НОВО БРДО:рударски центар у средњовековној Србији за време деспота Стефана Лазаревића. (2)
- _ (O).БЕОГРАД:главни град Републике Србије;насеље је постојало још у праисторији; у IV веку п.н.е. Келти су подигли тврђаву(Singidunum);под именом Bjelgrad помиње се 878-е године када у њему већ живе Словени;Турци су га освојили 1521;1867 коначно је у српским рукама;бомбардован је током I и II светског рата и током

ИСТОРИЈСКО – ГЕОГРАФСКЕ ОДРЕДНИЦЕ

- _ (О).ЕВРОПА:име јој потиче од арапске речи ЕРЕБ(земља сунчевог заласка);пети континент по величини;настањена од најстаријих времена;у њој живе народи индоевропског порекла:Словени,Германи,Романи и други. (1)
- _ (О).АФРИКА:континент јужно од Европе и југозападно од Азије;други континент по величини;први који су је упознали били су Феничани,па онда Грци и Римљани.(1)
- _ (О).АЗИЈА:највећи континент;назив потиче од Грка и вероватно води порекло од асирског asu – што значи исток. (1)
- _ (О).МАЛА АЗИЈА:полуострво у југозападној Азији;била је колевка многих цивилизација још од праисторијске епохе;ту су покушавали да се населе: Колхиђани,Лувијанци,Хетити,Фригијци,Кимеријанци,Лидијци,Персијанци, Келти,Грци,Пелазги,Јермени,Римљани,Готи,Курди,Византинци,Турци Селџуци, Турци Османлије. (1)
- _ (С).БЛИСКИ ИСТОК – ПАЛЕСТИНА:земље југозападне Азије и североисточне Африке. (2)
- _ (О).БАЛКАНСКО ПОЛУОСТРВО:планински систем у источној Србији и Бугарској; дуг 600 км,а широк 30 – 50 км. (1)
- _ (О).СРЕДОЗЕМЉЕ:Медитеран,област око Средоземног мора;обухвата Јужну Европу тј.Балканско,Апенинско и Пиринејско полуострво,део југозападне Азије,укључује Малу Азију,Кипар,Сирију,Либан,Израел и Северну Африку. (1)
- _ (О).СРБИЈА:у средњем веку област унутрашњости Балканског полуострва коју су населили Срби у областима Рашке,горње Дрине,Западне Мораве,Соли и Босне, Захумља,Травуније са Конавлима,приморја од Боке Которске до Дубровника и Паганије са острвима Брач,Хвар Корчула и Мљет. (1)
- _ (О).ЗЕТА – ДУКЉА:српска земља која се у XI веку ослободила византијске власти за време владавине кнеза Стефана Војислава. (1)
- _ (О).БОСНА:првобитно насељена Илирима;средином VII века углавном насељена Словенима;први пут се помиње средином X века када је била у саставу Рашке.(1)
- _ (С).СВЕТА ГОРА:Атос(Нагион Опос),грчко полуострво југоисточно од Солуна,дуго око 45 км;представља аутономну монашку републику под суверенитетом грчке државе. (2)
- _ (О).РИМ:првобитно град – држава,па република и империја;настао 753.г.п.н.е.,а основали га према легенди браћа Ромул и Рем;пао под налетом Германа 476. године. (1)
- _ (О). ЦАРИГРАД – КОНСТАНТИНОПОЉ:основао га је Константин Велики 330.г. на месту античког града Византа;престоница Византије од 395. до 1453.године; од 1453. до 1923.године престоница Османског царства. (1)
- _ (Н).ЦАРИЧИН ГРАД:Justiniana Prima;рановизантијски археолошки локалитет; населили га Словени у VII веку,а напустили га у VIII веку због пожара и несташице воде. (3)
- _ (О).ЈЕРУСАЛИМ:град у Палестини,основан око XV века п.н.е.;од XIV века п.н.е. је израелска престоница;често разаран од Вавилонаца,Персијанаца,Селеукида, Римљана и Турака. (1)
- _ (Н).МЕКА:још у времену пре Мухамеда Мека је била важан економски центар;630-те

године,власт у граду осваја Мухамед,који је од свог бекства(хиџра) у Јатриб(Медина) 622-ге године имао неколико окршаја са многобошцима из Меке;централно место у граду је храм Каба,коју је према предању саградио Ибрахим;садашњи изглед храма потиче из 1630-те године. (3)

- _ (С).КРУШЕВАЦ:подигао га је кнез Лазар као своју престоницу 1371.године;први пут се помиње 1387.године у повељи кнеза Лазара,којом потврђује повластице Дубровчанима;после Косовске битке постаје престоница вазалне Србије,којом управља кнегиња Милица,а касније њен и Лазарев син,деспот Стефан,који касније престоницу сели у Београд;Турци га нападају више пута и освајају га 1427,после смрти деспота Стефана; од 1444-те је у рукама деспота Ђурђа Бранковића,а Турци га коначно поробљавају 1454-те године;у то време има турско име Aladža Nisar(Шарени град);у време Великог Бечког рата 1689-те бива ослобођен од Турака;коначно је ослобођен од Турака 1833. године. (2)
- _ (С).СМЕДЕРЕВО:саградио га је деспот Ђурађ Бранковић између 1428 и 1430-те године; има 25 кула повезаних зидинама;испред њих је широк ров са водом;без отвора за топове;у малом граду је био деспотов дворац. (2)

КУЛТУРА

- _ (С)ХРИШЋАНСКА ВИЗАНТИЈСКА – ГРЧКА КУЛТУРНА ЗОНА:
велики градови Цариград,Солун,Никеја,Атина били су центри образовања, привреде,управе...;свој утицај је проширила на оне народе који су прихватили хришћанство из Цариграда – Србе,Бугаре,Македонске Словене и Источне Словене. (2)
- _ (С)ХРИШЋАНСКА ЛАТИНСКА – РИМСКА:у раном средњем веку о образовању и очувању културе једино је бринула црква;тек од XI и XII века долази до већег развоја културе и образовања;обухватала је све народе Западне Европе. (2)
- _ (С).ИСЛАМСКА:обухватала је широки простор од Ирака и Сирије до Туниса и Шпаније,у Багдаду,Дамаску,Кајруану и Кордови(VIII,IX век). (2)
- _ (С).ГЛАГОЉИЦА:прво словенско писмо које је створио Свети Ђирило(Константин) за потребе превођења светих књига на словенски језик;настала је на основу грчког брзописног,курзивног писма. (2)
- _ (О).ЛАТИНИЦА:једно од стандардних писама српског језика;састоји се од 30 слова и другачије се зове абеседa;реформисао ју је Вук Караџић почетком XIX века. (1)
- _ (О).ЋИРИЛИЦА:створена из грчког алфабета у време епископа Кимента и Наума (преславска и охридска књижевна школа),одакле се проширила на Србију и Русију. (1)
- _ (О).КРАЉЕВИЋ МАРКО:(1335 – 1395);српски краљ(1371 – 1395);био је син и наследник Вукашина Мрњавчевића и вазал Турски;престоница му је била у Прилепу;погинуо је у бици на Ровинама 17.05.1395.године. (1)
- _ (О).КОСОВСКА БИТКА:догодила се 15.јуна 1389.године(28-ог јуна по новом календару), на Косову пољу,између речица Лаба и Ситнице;учествовало је око 30000 турских и око 20000 српских ратника;погинула су оба владара – кнез Лазар и султан Мурат – којег је убио српски витез Милош Обилић. (1)
- _ (Н).КРАЉ АРТУР:легендарни британски краљ из V или VI века;као вођа Келта са својим витезовима „Округлог стола“ одупирао се најезди Англа и Саса. (3)
- _ (О).ХИЛАНДАР:подигнут(обновљен) 1198.године од стране Св.Симеона и Св.Саве 3.

- на темељима старог грчког манастира;1303 године краљ Милутин сазидао је нову цркву,а 1389.године кнез Лазар јој је додао спољњу припрату. (1)
- _ (О).СТУДЕНИЦА:задужбина великог жупана Стефана Немање из 1190-те године;у њој је Немањина(главна)црква посвећена Богородици,црква Св.Николе с краја XII или почетка XIII века,црква краља Милутина посвећена Св.Јоакиму и Ани. (1)
- _ (С).ГРАЧАНИЦА:задужбина краља Милутина подигнута пре 1321.године;живопис је очуван. (2)
- _ (С).ЖИЧА:задужбина Стефана Првовенчаног и Саве Немањића из 1209 –те године;у њој је крунисано седам српских краљева и устоличавани су епископи,а ту је била и прва архиепископска столица. (2)
- _ (Н).СВЕТА СОФИЈА:највећа византијска црква у Цариграду;саграђена 537.године и посвећена божанској мудрости Христа;архитекти су били Антемије из Трала и Исидор из Милета;саграђена у време владавине цара Јустинијана I. (3)
- _ (С).УНИВЕРЗИТЕТ:заједница високих школа(факултета) као научних и највиших наставних установа;на његовом челу налазио се ректор;имају традицију у Грчкој и Риму,а први(слични данашњим) настали су у XII – XIII веку у Болоњи(1119.), Паризу(1150.),Жембрицу(1209.),Оксфорду(1249.),Прагу(1348.),Кракову(1364), Бечу(1365.)Хајделбергу(1348.). (2)
- _ (О).ЦРКВА:верска установа код хришћана;место молитве и покајања;постоје: православна,католичка,протестантска,гркокатоличка и источне цркве. (1)
- _ (Н).КТИТОР:оснивач задужбине,задужбинар,добротвор. (3)
- _ (О).ДВОР:боравиште владара или властеле;дворане су чинили чланови владарске породице,чиновници,свештенство,послуга;обично су грађени на узвишењима, опасани зидинама и мочварним јарком. (1)
- _ (О).ГРБ:заштитни симболични знаци или фигуре,знамења,амблеми на заставама, новцу,печатима,споменицима,повељама,штитовима итд;потичу још из старог века,а у савременом значењу из XII века. (1)

ДРЖАВЕ

- _ (О).ЗАПАДНО РИМСКО ЦАРСТВО:настало је 395.године,осле смрти римског цара Теодосија I,кад је римско царство подељено на Западно и Источно;пропало је због устанака робова и колона и најезде варвара,а формално га је уништио германски војсковођа Одоакар који је збацио последњег римског цара Ромула Августула 476.године. (1)
- _ (О).ИСТОЧНО РИМСКО ЦАРСТВО – ВИЗАНТИЈА:настало је 395.године после смрти римског цара Теодосија I и поделе царства на два дела,које је он доделио својим синовима:Аркадију источну,а Хонорију западну половину;границе је ишла од Београд,а чиниле су је реке Дрина,Дрим и Бојана па преко Средоземног мора до залива Велики Сирт у Африци;освојио га је султан Мехмед II Освајач 1453.године. (1)
- _ (О).АРАБЉАНСКИ КАЛИФАТ:настао 750.године,апостојали су:Баградски калифат (Абасиди) и Кордовски калифат(Омејади). (1)
- _ (С).ФАНАЧКА:држава Франака од V до средине IX века,првобитно је обухватала територије данашње Француске,а после освајања Карла Великог обухватала је Немачку,Белгију,Холандију,делове Италије,Паноније и балканског полуострва; 4.

- распала се 843.године Верденским уговором на Француску, Немачку и Италију. (1)
- _(С). БУГАРСКА: у првој половини VII века населила су је словенска племена; за време кана Аспаруха Бугари освајају северне области и претапају се у Словене за непуна два века; освојили су је Турци 1393. године; највећи успон остварили су за време цара Јована II Асена (1218 – 1241). (2)
- _(С). УГАРСКА: заузимала је просторе данашње Мађарске, Словачке све до Трансилваније у Румунији, Карпатске Рутеније, Војводине и још неке мање територије; постојала је од 1102. до 1918. године; први владари Краљевине Угарске били су из династије Арадовића; у XIV веку њоме владају Анжујци, а касније Јагелонци; становништво Угарске било је етнички мешовито и укључивало је Мађаре, Словене, Кумане, Сасе, Секеље, Јасе, Влахе итд.; другачије се звала: Земља круне Светог Стефана. (2)
- _(Н). МЛЕТАЧКА РЕПУБЛИКА: је била средњовековна аристократска република; до X века је признавала власт Византије, када јој је формално призната независност, након чега се нагло развила захваљујући трговини; од XI до XIII века проширила је власт на један део Ломбардије, Далмацију, Албанију, Пелопонез, Крит, Кипар и егејска острва; у XV веку под њеном су влашћу градови Падова, Вићенца, Верона, Бреша, Бергамо; од 1205. до 1358. године била је на врхунцу моћи, када је њену власт признавао и Дубровник; опадање њене моћи почиње открићем Америке и поморског пута до Индије у XVI веку. (3)
- _(С). ДУБРОВАЧКА РЕПУБЛИКА: град је настао у VII веку, а основале су га избеглице из грчко – римског града Епидаура (данас Цавтат) када су Словени уништили град; већ у X веку већина становника су Словени; од почетка XV века је република; њиме владају кнез, Мало и Велико веће и Веће умољених. (2)
- _(С). НЕМАЧКО – РИМСКО ЦАРСТВО: основао га је цар Отон I 962. године; царство је обухватало територије данашње Немачке, Чешке, Аустрије, Швајцарске, Холандије, Белгије, Луксембурга и делове Француске и Италије; од 1512. године носи име „Свето римско царство немачког народа“; од XVI века папа је крунисао царе; распало се почетком XIX века. (2)
- _(С). ЕНГЛЕСКА: основали су је Англи и Саси у IX веку; од 1066. године њоме владају Нормани; краљ Јован Без Земље је морао да удовољи племству и објави „Велику повељу слобода“; после Стогодишњег рата поражена и потиснута са територије Француске. (2)
- _(С). ФРАНЦУСКА: настала 843. године, а до 987. године њом су владали потомци Карла Верликог; после њих владају Капети; Филип II Август је у XII веку ујединио већи део земље; за време краља Луја IX је била најмоћнија држава европског запада; 1328. године на власт долази династија Валоа (оснивач Филип Валоа). (2)
- _(Н). КРСТАШКЕ ЗЕМЉЕ: то су биле: Јерусалимска краљевина (Први крсташки рат 1096 – 1099), Латинско царство, Солунска краљевина, тинско војводство и Ахајска кнежевина (Четврти крсташки рат 1201 – 1204). (3)
- _(О). ОСМАНСКО ЦАРСТВО: основао га је султан Осман (1281 – 1326), а почело је да се шири од 1300 – те године према Балкану и средњој Европи. (1)
- _(Н). КИЈЕВСКА РУСИЈА: основана почетком IX века; први кнез био је Олег (879 – 912); Кнез Владимир је 988. године примио хришћанство; кнез Јарослав Мудри (XI век) је највише уздигао државу; 1240. године Кијев су заузели Монголи и држали га све до 1480. године. (3)
- _(О). СРПСКА КРАЉЕВИНА: настала је за време владавине великог жупана Стефана Немањића (1196 – 1228), који је 1217. године у Жичи крунисан краљевском круном 5.

- и од тада се називао Првовенчани. (1) 6.
- _ (О).СРПСКО ЦАРСТВО:настало је за време краља Стефана Уроша IV Душана(1331 – 1355),који је крунисан за цара у Скопљу,на Васкрс 16.04.1346.године, а крунисао га је први српски патријарх Јоаникије. (1)
- _ (С).МОРАВСКА СРБИЈА:област кнеза Лазара Хребељановића(1371 – 1389);центар државе био је град Крушевац. (2)
- _ (О).СРПСКА ДЕСПОТОВИНА:настала 1402.године,када је кнез Стефан Лазаревић добио од византијског цара деспотску титулу. (1)
- _ (О).КРАЉЕВИНА:пространа област којом управља владар са титулом краља. (1)
- _ (О).ЦАРСТВО:пространа област којом управља владар са титулом цара. (1)
- _ (Н).ДРЖАВНИ САБОР:скуп све властеле,свештенства,монаштва и народа ради доношења неке важне одлуке. (3)
- _ (С).КНЕЖЕВИНА:област којом управља кнез. (2)
- _ (С).КАЛИФАТ:област у Арабији којом је управљао калиф. (2)
- _ (Н).ВЕЛИКИ ЖУПАН:титула првих владара из династије Немањића(Стефана Немање и Стефана Немањића). (3)
- _ (О).КРАЉ:владарска титула у Европи. (1)
- _ (О).ЦАР:владарска титула ,по значају највећа и најважнија. (1)
- _ (Н).КАЛИФ:управитељ калифата. (3)
- _ (С).СУЛТАН:турска царска титула. (2)
- _ (С).КНЕЗ:владар у кнежевини. (2)
- _ (С).ДЕСПОТ:неограничени владар;једна од дворских титула у српској феудалној држави,преузета из Византије;од 1402.године ову титулу носе српски владари.(2)
- _ (С).КАРОЛИНЗИ:франачка феудална династија,чији је оснивач био Карло Мартел.(2)
- _ (О).НЕМАЊИЋИ:српска средњовековна династија(1166 – 1371). (1)
- _ (О).ЛАЗАРЕВИЋИ:српска средњовековна династија(1371 – 1427). (1)
- _ (О).БРАНКОВИЋИ:српска средњовековна династија(1427 – 1459). (1)
- _ (Н).ЖУПА:предео који је планинама заклоњен од хладних ветрова;у историји словенских народа(осим Руса) територијална и административна јединица једног племена. (3)
- _ (О).СЕЛО:у средњем вкук насељавало га је 90% становништва,које је од раног пролећа до касне јесени радило на имањима феудалаца,цркве и на својим имањима;зими су поправљали старе и израђивали нове алатке,градили и одржавали замкове,путеве и мостове;жене су бринуле о кући,деци,кувале,преле вуну,ткале и шиле одећу.(1)
- _ (О).ГРАД:уређено људско насеље;политички,културни и економски центар неког подручја;настао је са појавом класног друштва и државе. (1)
- _ (Н).ПАРИЗ:главни град Француске,центар образовања,науке,уметности и индустрије.(3)
- _ (Н).ОКСФОРД:један од најстаријих универзитета у Европи;у њему су биле заступљене науке које је признавала црква тј.седам слободних вештина. (3)

ДРУШТВО

- _ (О).ПЛЕМСТВО – ВЛАСТЕЛА:племићи су организовали витешке турнире;од XIII века приређивали су раскошне балове,а госте су током банкета забављали музичари, акробате и глумци. (1)
- _ (О).СВЕШТЕНСТВО:постојало је још у старом веку;постоји данас у православној, католичкој и монофизитској цркви;протестанти одбацују појам свештенство.(1)
- _ (О).ГРАЂАНИ:становници градова који су се углавном бавили трговином и занатством;

- важну улогу у животу града имали су сајмови. (1) 7.
- _ (О).ЗАВИСНО СТАНОВНИШТВО:сматрани су власништвом племства и без њихове дозволе нису смели напустити село и нису се могли женити и удавати ван његовог имања;живели су у колибама од дрвета и блата,а уз их су се налазили амбари жита и штале за стоку;јели су хлеб од јечма,ражи или пшенице;месо,сир,млеко,јаја и мед представљали су за њих луксуз. (1)
- _ (Н).ВЛАХ:од XIII века овај назив означавао је сељачко становништво које се претежно бавило сточарством. (3)
- _ (О).ФЕУДАЛИЗАМ:друштвено – економска формација средњег века у којој се људско друштво дели на две основне класе:феудалце и сељаке – кметове. (1)
- _ (О).ФЕУД:земљишни посед у средњем веку,који властелин дарује витезу на употребу.(1)
- _ (С).БАШТИНА:непокретна имовина,која наслеђем прелази на потомке;очевина; дедовина. (2)
- _ (О).СЕНИОР:крупни властелин(велможа) старији. (1)
- _ (О).ВАЗАЛ:потчињени поданик,клетвеник;у средњем веку властелин или владар који је Добио феуд од другог властелина и био дужан да му служи и у рату и у миру.(1)
- _ (С).ВИТЕЗ:средњовековни ратник – коњаник;главна обележја су му појас и златне мамузе. (2)
- _ (С).МАЈСТОР:оснивач и главни мајстор еснафа. (2)
- _ (С).КАЛФА:помоћник,радио код мајстора за плату. (2)
- _ (С).ШЕГРТ:изучавао је занат седам година,а онда су постајали калфе. (2)
- _ (С).ПАГАНСТВО:веровање у више богова(идола). (2)
- _ (О).ЈУДАИЗАМ:једнобожачка религија Јевреја(Жидова). (1)
- _ (О).ХРИШЋАНСТВО:једнобожачка религија коју је основао Исус Христ.(1)
- _ (О).ИСЛАМ:једнобожачка религија коју је почео да проповеда Мухамед,пророк из Меке,610.године. (1)
- _ (Н).ХИЦРА:прелазак Мухамеда из Меке у Медину 622.године и почетак исламске ере.(3)
- _ (С).ВЕЛИКА ШИЗМА:1054.године,када је папа искључио васељенског патријарха из цркве,а потом и патријарх искључио папу;коначни раскол хришћанске цркве.(2)
- _ (О).ПРАВОСЛАВЉЕ:ортодоксија;настало 1054.године,поделом хришћанске цркве.(1)
- _ (О).КАТОЛИЧАНСТВО:римокатоличанство;настало 1054.године поделом хришћанске цркве. (1)
- _ (С).ЈЕРСИ:неверничка учења у хришћанској цркви;прва јерес била је аријанство,па богимили,катари и албижани. (2)
- _ (Н).БОГУМИЛИ:хришћанска секта,настала у Бугарској и проширила се на Србију, Босну,Италију и јужну Француску. (3)
- _ (С).ПОКРШТАВАЊЕ – ХРИСТИЈАНИЗАЦИЈА:у српским средњовековним земљама је спровођено из два центра:Рима и Цариграда;важну улогу у покрштавању Срба имали су Тирило и Методије. (2)
- _ (О).ЋИРИЛО И МЕТОДИЈЕ:солунска браћа,покрштавали Јужне и Источне Словене; саставили прво словенско писмо – глагољицу. (1)
- _ (Н).ИСЛАМИЗАЦИЈА:процес насилног превођења хришћанских народа(Срба,Хрвата, Бошњака,Грка) у исламску веру. (3)
- _ (С).КРСТАШКИ РАТОВИ:низ војних похода које су хришћани Западне и Средње Европе на подстицај папа водили од краја XI до друге половине XIII века;вођени су против муслимана,Турака Селцука,ради ослобађања христовог гроба и Свете земље. (2)
- _ (О).ПАПА:врховни поглавар римокатоличке цркве са центром у Риму(Ватикан). (1)

- _ (O). ПАТРИЈАРХ: врховни поглавар православне цркве са центрима у Јерусалиму, Александрији, Антиохији и Цариграду. (1)
- _ (H). НАДБИСКУП: црквено звање у католичкој цркви; лице које управља облашћу са више бискупија. (3)
- _ (C). АРХИЕПИСКОП: врховни, главни епископ. (2)
- _ (H). БИСКУП: високи римокатолички или англикански свештеник који руководи једном црквеном облашћу; према учењу католичке цркве представља духовног наследника апостола. (3)
- _ (H). ЕПИСКОП: дословно значи надзорник, надгледник, а у српском језику – владика; служе као архипастири у својим областима; одговоран за карактер и вођење богослужења, духовну дисциплину и световне послове епархије; рукополаже свештенике и прати њихов рад. (3)
- _ (O). СВЕШТЕНИК: лице које се налази у храму и обавља све свете тајне осим рукоположења; службу обавља по кућама и пољима. (1)
- _ (C). МОНАХ: “онај који живи сам“, усамљеник, калуђер; према степену аскетског живота монаси се деле на: РАСОФОРНЕ (тек се припремају за монашки чин) и ВЕЛИКОСХИМНИКЕ (који су положили најстроже монашке завете). (2)
- _ (O). ЦРКВА: означава „сабирање“; разликујемо цркву старозаветни и цркву новозаветну. (1)
- _ (O). ЦАМИЈА: мошеја, исламска богомоља; окренуте су према Меки; уместо олтара имају МИХРАБ и МИМБАР – место са којег се позива на молитву. (1)
- _ (O). МАНАСТИР: “место где се живи самачким животом“; деле се на епархијске и патријаршијске; посебну улогу су одиграли у очувању националне свести и православне традиције. (1)
- _ (C). СИНАГОГА: место окупљања и молитве Јевреја. (2)
- _ (C). АРХИЕПИСКОПИЈА: црквена област коју чини више епископија. (2)
- _ (O). ПАТРИЈАРШИЈА: врховна институција код православних хришћана. (1)
- _ (H). АУТОКЕФАЛНОСТ: самосталност; овакве цркве зову се ПОМЕСНЕ (организационо). (3)
- _ (O). СРПСКА ПАТРИЈАРШИЈА: основао ју је цар Душан 1346. године; садиште јој је било у Пећкој патријаршији, а данас је у Београду. (1)

ЗАКОНИ И ЗАКОНИК

- _ (H). МАГНА КАРТА: “Велика повеља слобода“, коју је 1215. године објавио енглески краљ Јован Без Земље; племићи су њоме ограничили власт краља и остварили могућност да учествују у власти. (3)
- _ (H). ЗЛАТНА БУЛА: назив за средњовековне владарске повеље које су имале државни значај; на крају повеље, на врху је висио печат буле; најзначајније буле су: Андрије II (1222.), Беле IV (1241) и немачког цара Карла IV (1346). (3)
- _ (O). ДУШАНОВ ЗАКОНИК: донет на државном сабору у Скопљу 21.05.1349. год; допуњен на државном сабору у Серу 31.08.1354. год. и имао укупно 201 члан; оригинал није сачуван, већ око 20-так преписа из периода XIV до XVIII века; поред одредби уставног карактера, садржи казнено – правне и процесно – правне одредбе и одредбе из породичног и наследног права. (1)

ВОЈСКА

9.

- _ (C). КОЊИЦА: врста војне формације у средњовековним феудалним монархијама; служили су је витезови, али и крупна и ситна властела. (2)
- _ (C). ПЕШАДИЈА: врста војне формације; делила се на тешку (оклопљену) и лаку пешадију. (2)
- _ (H). СТРЕЛЦИ: прва стална војска у Русији, коју је 1550. године установио цар Иван IV Грозни, као своју личну гарду. (3)
- _ (O). ТВРЂАВА: утврђено место, обично насељено, које се састоји из једног или више фортификацијских објеката сталног типа, који заједно чине једну организовану целину, способну за самосталну одбрану. (1)
- _ (O). ОПСАДА: дуготрајно, систематско освајање неког града или тврђаве. (1)
- _ (C). МАРИЧКА БИТКА: догодила се 26.09.1371. године, код места Черномена, на реци Марици; у њој су учествовале снаге браће Мрњавчевића (Вукашина и Јована Угљеше) и војске султана Мурата I, коју је предводио Лала Шахин; завршена је поразом српске војске и погибијом браће Мрњавчевића. (2)
- _ (O). ПАД ЦАРИГРАДА: догодио се 1453. године, а заузели су га Турци под вођством султана Мехмеда II Освајача. (1)
- _ (O). ПАД СМЕДЕРЕВА – СРБИЈЕ: догодио се 20.06.1459. године, када га је освојила војска Мехмеда II Освајача. (1)
- _ (C). ПАД БОСНЕ: догодио се 1463. године, а последњи краљ Босне био је Стефан Томашевић. (2)
- _ (H). БИТКА НА ВЕЛБУЖДУ: догодила се 28.07.1330. године, између бугарске и српске војске; завршена је поразом бугарске војске и погибијом бугарског цара Михаила, а победом краља Стефана Дечанског. (3)

СЕОБЕ

- _ (O). ВЕЛИКА СЕОБА НАРОДА: отпочели су је Хуни 375. године, који су из Азије у Европу прошли кроз „Врата народа“, равницу између Урала и каспијског језера; са њима су се кретали Германи, а касније Авари и Словени. (1)
- _ (O). СЕОБЕ ЈУЖНИХ СЛОВЕНА: трајале су од IV до VII века; селили су се у три правца: јужни, источни и западни Словени; јужни Словени су се населили на простору Панонске низије, Балканског полуострва, све до Егејског мора. (1)
- _ (C). ДОСЕЉАВАЊЕ АВАРА: били су турска пљачкашка племена; средином VI века долазе до ушћа Дунава; са Словенима врше пљачкашке походе по Балканском полуострву и Византији. (2)
- _ (O). ДОСЕЉАВАЊЕ СРБА И ХРВАТА: населили су простор Балканског полуострва током VI – VII века. (1)
- _ (H). СЕОБЕ ВИКИНГА: германски народ са далеког севера Европе, који је у IX и X веку кренуо у освајачке походе брзим и окретним бродовима; у IX веку освојили су део енглеских острва; у X веку део северне Француске; средином XI века основали су норманску краљевину на Сицилији и у јужној Италији; на Исланду и Гренланду основали су своје колоније; сматра се да су око 1000-те године стигли до Америке. (3)
- _ (O). СЕОБЕ СРБА У УГАРСКУ: обележиле су XIV и XV век; њихов узрок били су продори Османлија, а посебно су појачане после пада српске Деспотовине. (1)

- _ (C). ХУНИ: азиски номадски народ, одлични коњаници; сматра се да су турско-татарског порекла; око 200 – те године н.е., основали су снажну државу у Монголији и источном Туркестану. (2)
- _ (O). ГЕРМАНИ: група племена која су насељавала простор старе Германије између Северног мора, Дунава, Рајне и Карпата; ратовали са римљанима у старом веку; у време сеобе народа населили просторе Галије (Франци и Бургунди), Шпаније (Визиготи, Алани, Свеви), северне Африке (Вандали), Британије (Англи и Саси). (1)
- _ (C). ФРАНЦИ: германско племе које је формирало државу на тлу Галије крајем V века; најзначајнији њихови владари били су: Хлодовех (481 – 511) – примање хришћанства и Карло Велики (768 – 814) – цар од 800 – те године. (2)
- _ (H). НОРМАНИ – ВИКИНЗИ: германски народ са далеког севера Европе. (3)
- _ (C). РУСИ: источно – словенски народ; примили хришћанство из Цариграда у X веку за време кнеза Владимира. (2)
- _ (O). ВИЗАНТИНЦИ/РОМЕЈИ: становници источног римског царства; појам Византија потиче из XVI века; тек у VII веку почиње право византијско доба, када званични језик постаје грчки. (1)
- _ (O). АРАБЉАНИ: семитски народ са полуострва Арабије; примили ислам од Мухамеда; у VII веку освојили: Персију, Иран, Сирију, Палестину, Малу Азију и Египат. (1)
- _ (O). РОМАНИ: назив за народе који говоре једним од романских језика: Французи, Провансалци, Валонци, Веторомани и Фурлани, Румуни и Цинцари; настали су мешањем германских племена и Римљана; основа романских језика је латинска. (1)
- _ (O). СЛОВЕНИ: велика група индоевропских народа сродних по језику и култури; крајем старе и почетком нове ере живели су на простору од Одре на западу и до горњег и средњег тока Волге на истоку, од Балтичког мора на северу до Карпата и средњег тока Буга, Дњепра и Дона на југу. Источни Словени: Руси, Украјинци, Белоруси; Западни Словени: Чеси, Словаци, Пољаци и Лужички Срби; Јужни Словени: Срби, Хрвати, Словенци и Македонски Словени. (1)
- _ (C). АВАРИ: турска номадска племена. (2)
- _ (O). СРБИ: народ јужнословенског порекла; населили средишњи део Балканског полуострва у VI и VII веку; писменост и хришћанство су примили из Византије у IX веку. (1)
- _ (O). ХРВАТИ: народ из групе Јужних Словена; у VII веку допри су до Јадрана. (1)
- _ (O). БУГАРИ: у старом веку, за време Октавијана Августа, били су под римском влашћу; у VII веку на ове територије долазе Словени, које је покорио хунско – оногурски кан Аспарух (679.г.); покорили су их Турци 1403. године. (1)
- _ (O). МАЂАРИ: крајем IX века насељавају подручје средње Европе. (1)
- _ (C). АЛБАНЦИ: потомци Илира; били под управом Македонаца у IV, а Римљана у III веку п.н. е.; средином XIV века у склопу су Душановог царства. (2)
- _ (C). РУМУНИ: народ настао мешањем Дачана, Келта и Римљана. (2)
- _ (O). ТУРЦИ – ОСМАНЛИЈЕ: заједнички назив за више различитих племена која и данас живе на подручју Азије; оснивач династије био је султан Осман у XIII веку; током XIV века насељавају Европу, а у XV веку стижу до Дунава и Саве. (1)

- _ (С). АТИЛА: живео од 404. до 453. године; вођа Хуна од 434. до 453. године; назван „Бич Божији“; држава му се простирала од реке Рајне до Капијског мора; поражен од Римљана и Германа у бици на Каталунским пољима 451. године. (2)
- _ (С). ЈУСТИНИЈАН: византијски цар (527 – 565), који је учинио последњи озбиљан покушај обнове римског царства; уз помоћ војсковође Велизара успео да поврати Африку и Сицилију; објавио кодификацију римског права (Јустинијанов законик – кодекс); затворио Атинску академију 529-те године; подигао цркву Аја Софију у Цариграду. (2)
- _ (С). КАРЛО ВЕЛИКИ: (742 – 814); франачки краљ (768 – 800) и цар (800 – 814); ратовао против Бавараца, Саксонаца, потукао Лужичане и уништио Аваре; дворове је имао у Ахену, Вормсу и Мајнцу; наследио га је син Лудвиг Побожни. (2)
- _ (О). МУХАМЕД: (570 – 632); арабљански племић и путујући трговац, оснивач ислама; почео да проповеда 610. године, 622. године прешао из Меке у Медину („хиџра“); то је био почетак исламске ере – календара. (1)
- _ (Н). САМУИЛО: македонски цар (976 – 1014) са престоницом у Охриду; освојио целу Македонију, области између Дунава и Балканских планина, Тесалију, Епир, део Албаније са Драчем и већи део српских земаља; ратовао против Византије и био поражен у бици код планине Беласице; умро 06.10.1014 –те године од срчане капи. (3)
- _ (Н). ФРИДРИХ БАРБАРОСА: (1123 – 1190); римско – немачки цар (1152 – 1190); заједно са француским краљем Филипом II Августом и енглеским краљем Ричардом I Лављег Срца организовао III крсташки рат 1189. године; удавио се 1190 – те године приликом преласка реке Гекс. (3)
- _ (Н). РИЧАРД ЛАВЉЕ СРЦЕ: (1157 – 1199), енглески краљ (1189 – 1199) син Хенрија II Плантагенета, учесник III крсташког рата; преотео од Византије Кипар; закључио мир са султаном Саладином на пет година и повукао се из Палестине; на повратку у Енглеску заробљен у околини Беча и изручен немачком цару Хенриху VI, а пуштен уз велики откуп у марту 1194; погинуо у рату са Француском приликом опсаде дворца Шали. (3)
- _ (Н). САЛАДИН: (1137 – 1194), арабљански војсковођа, оснивач династије Ајубида у Египту и Сирији; пореклом је био Курд; 1187. године поразио крсташе код Тиберијанског језера и ушао у Јерусалим, чиме је изазвао III крсташки рат. (3)
- _ (С). МУРАТ I: турски султан (1362 – 1389); освојио Димотику (1361), Једрене (1362), Пловдив (1363); погинуо у боју на косову 15.06.1389., а убио га је српски војвода Милош Обилић. (2)
- _ (С). МЕХМЕД ОСВАЈАЧ: турски султан (1451 – 1481); освојио Цариград (1453), Српску деспотовину (1459), Пелопонез (1460) Трапезунт (1461) Босну (1463), Кроју у Албанији (1478), Јонска острва и Отрант (1479). (2)
- _ (Н). МАРКО ПОЛО: (1254 – 1324), био је венецијански трговац и истраживач, који је са оцем и стрицем био један од првих европљана са запада који су путовали „Путем свиле“ до Кине; тамо су живели 17 година; у поморској бици између Венеције и Ђенове, Марко Поло је био ухваћен и одведен у затвор, где је издиктирао своју причу (књигу) Рустичелу да Пизи; књига се звала „Il milione“ (Путовања Марка Пола). (3)
- _ (Н). ВЛАД ЦЕПЕШ ДРАКУЛ: (1431 – 1476); влашки војвода (1456 – 1462); столовао у

- граду трговишту; ратовао против Турака и био познат по набијању на колац; 12. погинуо 1476. године у рату са Турцима. (3)
- _ (Н). БУРАЂ КАСТРИОТ СКЕНДЕРБЕГ: (1463 – 1468), албански кнез и вођа албанског народа за независност од Турака. (3)
- _ (О). СТЕФАН НЕМАЊА: (Рибница 1113 – Хиландар 13.02.1199.); српски велики жупан (1166 – 1196), родоначелник династије Немањића; ратовао против Византије и освојио: Дањ, Сард, Дриваст, Свач, Улцињ, Бар и Котор (до 1185); подигао више цркви и манастира и то: манастир Пресвете Богородице на ушћу р. Косанице у р. Топлицу, Ђурђево ступове (1171), Студеницу (1190), одрекао се власти 25.03.1196. године на сабору у Расу и замонашио са под именом монах Симеон; са сином монахом Савом обновио манастир Хиландар (јул 1198), где је и умро 13.02.1199. године; мошти му пренете у Србију 09.02.1207. и сахрањене у Студеници. (1)
- _ (О). СТЕФАН ПРВОВЕНЧАНИ: велики жупан (1196 – 1217) и Првовенчани (први крунисани) српски краљ (1217 – 1227), средњи син и наследник Стефана Немање; ратовао са братом Вуканом (1201 – 1207), а измирио их је њихов млађи брат Сава над часним моштима Св. Симеона Мироточивог; крунисан је за краља у Жичи 1217. године; имао је три сина: Радослава, Владислава и Уроша; замонашио се 1227. године под именом монах Симон и умро 1228. године; сахрањен у манастиру Студеница. (1)
- _ (С). КРАЉ МИЛУТИН: Стефан Урош II Милутин, српски краљ (1282 – 1321), син краља Уроша I и млађи брат краља Драгутина; један од најзначајнијих српских владара; престо је преузео на сабору у Дежеву од повређеног краља Драгутина, али по договору да после Драгутинове смрти, престо наследи неко од двојице његових синова; 1282. године је освојио Скопље, Полог, Овче поље, Злетово и Пијанец; током 1283. године опустошио је околину града Сера, долину реке Струмице и код Кавале избио на Егејско море; током 1284. године освојио је Дебар, Кичево и Пореч; мир са Византијом је потписан 1299. године, када је и склопљен брак са кћерком византијског цара Андроника II – Симонидом – која је тада имала шест година; после смрти краља Драгутина 1316. године, погазио је договор из Дежева и освојио његове области; током владавине је подигао 40 цркви и манастира од којих су најзначајнији: Богородица Љевишка, Грачаница, краљева црква у Студеници и Бањска; умро је 29.10.1321. године у Неродимљу и сахрањен у манастиру Бањска. (2)
- _ (О). ЦАР СТЕФАН ДУШАН: живео (1308 – 1355); Стефан Урош IV Душан, српски краљ (1331 – 1346), српски цар (1346 – 1355), син краља Стефана Дечанског; још као престолонаследник (млади краљ) истакао се у бици код Велбужда 1330., у којој је потучена војска бугарског цара Михаила Шишмана; крунисан за краља 08.09. (21.09. по новом) 1331. године у свом дворцу у Сврчину; оженио се 1332. године Јеленом, сестром новог бугарског цара Ивана Александра; до 1334. год. освојио је Костур Прилеп, Охрид и Струмицу; 1342. године заузео је Мелник и Воден, а 1343. године Берат, Валону и Вер; 1344. године поражен од Турака код Стефаникије, али 1345. године заузео је град Сер, где је на Божић 1345. године (25.12.) проглашен од стране својих војника за цара; на Васкрс 16.04.1346. крунисан је за цара Срба и Грка у Скопљу; освајањем Епира и Тесалије, границе царства померио је до коринтског залива; од Венеције је тражио бродове да би освојио Цариград, али их није добио (1350); објавио законик 1349, а допунио

- га 1354;изненада је умро 20.12.1355.године и сахрањен у својој задужбини 13. манастиру Св.Архангела код Призрена. (1)
- _(С).ЦАР УРОШ:Стефан Урош V Нејаки(1333 – 1371),српски цар(1355 – 1371), син цара Душан и Јелена;великаши га нису подржали када је постао самосталан владар;први се одметнуо Душанов полубрат Симеон – Синиша,који се осамосталио у Епиру и Тесалији и прогласио се за цара;око реке Војуше у Албанији и градова Канине и Валоне осамосталио се деспот Јован Комнин Асен;у српским земљама јављају се Мрњавчевићи – Угљеша и Вукашин – који 1365.године постају савладари цара Уроша V;цар Урош V је умро у свом дворцу у Неродимљу 04.12.1371.године. (2)
- _(Н).КРАЉ ВУКАШИН:Вукашин Мрњавчевић(? – Черномен на Марици,26.09.1371); српски краљ и савладар цара Уроша V(1365 – 1371),отац Марка Краљевића; био је од 1350-те године обласни у северозападној Македонији(десна обала реке Вардара,Скопље,Призрен,Охрид и Битољ) са седиштем у Прилепу; одазвао се позиву свога брата деспота Угљеше да крену на Једрене и истерају Турке из Европе;обојица су погинула у Маричкој бици 26.09.1371.,заједно са још 10000 својих ратника. (3)
- _(О).КНЕЗ ЛАЗАР:кнез Лазар Хребељановић(Прилепац код Новог брда 1329 – Косово поље 1389),српски кнез(1371 – 1389);као младић служио на двору цара Душана,који га је 1353 оженио Милицом,кћерком војводе Вратка,од лозе Немањића и поставио за највишег дворског чиновника;после смрти цара Уроша V,постао је кнез у крају око планине Рудника;у савезу са босанским баном Твртком победио обласног великаша Николу Алтомановића,заробио га и ослепио у Ужицу(1373);када је 1379.године заузео област Браничева,владао је целим Поморављем,северозападном Србијом до Саве и Дунава,а на југу Новим Брдом;седиште му је било у Крушевцу;уочи Косовског боја сузбио је Турке на Плочнику(1386);погинуо је 15.06(28.06. по новом)1389.године у бици на Косову,на Газиместану;сахрањен је у својој задужбини манастиру Раваница. (1)
- _(О).ВУК БРАНКОВИЋ: (? – 1398),српски великаш,син севастократора Бранка Младеновића;у процесу распадања државе Немањића завладао је Косовом и Скопљем;столовао је у Приштини;у Косовској бици 15.06.1389.године, командовао је десним крилом српске војске и у почетној фази разбио је турско лево крило;касније је дуго пружао отпор Турцима из Скопља,али је 1392.године морао да пристане на вазални однос;зна се да није учествовао у бици на Ровинама(1395),ни у бици код Никопоља(1396) у којима је као турски вазал учествовао Стефан Лазаревић;пошто је и даље пружао отпор, Турци су га заробили 1396,одвели у Једрене и бацили у тамницу,где је и умро; народно предање га је неоправдано оптужило да је у Косовској бици издао кнеза Лазара и тако допринео српском поразу. (1)
- _(С).КРАЉ ТВРТКО:Твртко I Котроманић(1338 – 1391),босански бан(1353 – 1377), и краљ(1377 – 1391),синовац и наследник бана Стјепана II Котроманића; заједно са кнезом Лазаром победио жупана Николу Алтомановића и после поделе његових области проширио Босну на горње Подриње са Пивом и Таром,средње и доње Полимље са манастиром Милешевом;после тога,заузео је приморске жупе Требиње,Конавле и Драчевицу;у јесен 1377.крунисао се у Милешеви за краљ „Србљем,Босни,Поморју и западним странама“;у његово

време знатно се развија рударство у Сребреници, Остружници, Фојници и 14. Крешеву, а ваде се руде сребра, олова и бабра; његов војвода Влатко Вуковић успео је да потуче турске одреде у бици код Билеће (1388) и учествује у боју на Косову (1389); после његове смрти завршава се ширење и успон босанске државе. (2)

_(О). МИЛОШ ОБИЛИЋ: (? – Косово поље 15.06.1389.); српски витез који је у Косовској бици убио турског султана Мурата I; био је племић (властелин), али се о његовом животу пре Косовског боја не зна ништа; у народним песмама он се спомиње као јунак оклеветан пре одлучног боја да ће издати Србе, али који опомиње кнеза Лазара да није издајник и да ће се у „пољу Косову видети ко је вјера, а ко не вјера“, мислећи на Вука Бранковића. (1)

_(С). КНЕГИЊА МИЛИЦА: (? – монахиња Јефросина 11.11.1405), кћерка војводе Вратка из династије Немањића, жена кнеза Лазара Хребељановића; у браку са Лазаром имала је два сина (Стефана и Вука) и пет кћерки (Мару, Јелену, Драгану, Теодору и Оливеру); до пунолетства сина Стефана, владала је Србијом, а када је он 1393. године постао пунолетан, замонашила се под именом монахиња Јевгенија; због последица Косовске битке, а по савету патријарха и државног сабора, прихватила је вазалне обавезе према турском султану и морала је у султанов харем да пошаље своју најмлађу кћерку Оливеру, а њен син Стефан је морао да учествује са војском у султановим походима и да плаћа одређени харач; умрла је 1405. године и сахрањена у својој задужбини манастиру Љубостиња. (2)

_(О). ДЕСПОТ СТЕФАН ЛАЗАРЕВИЋ: Стефан Лазаревић, Високи Стефан (1377 – 1427), син кнеза Лазара Хребељановића, српски кнез (1389 – 1402) и деспот (1402 – 1427); учествовао у бици на Ровинама (1395) заједно са Марком Мрњавчевићем и Константином Дејановићем на страни султана Бајазита I против влашког војводе Мирче, а 1396. године са 5000 коњаника у бици код Никопоља; у бици код Ангоре против Тамерланових Монгола, командовао је десним крилом Бајазитових трупа и успео, без обзира на турски пораз, да извојује победу на својој страни бојишта; на повратку из Ангоре, у Цариграду добио титулу деспота; 1404. године склопио савез са угарским краљем Жигмундом и добио на управљање Мачву, Београд, Ваљево и Сокол, а 1411. године руднике Нађбању и Фелшебању; ускоро је добио и источну Босну са Сребреницом; радио је на унапређењу рударства и објавио „Рударски законик“; припојио Зету 1421. године, после смрти Балше III; његова најзначајнија задужбина, манастир Манасија на реци Ресави, био је једно време седиште културног живота Србије; на престолу га је наследио Ђурађ Бранковић. (1)

_(О). ДЕСПОТ ЂУРАЂ БРАНКОВИЋ: (1375 – 1456), српски деспот (1427 – 1456), други син Вука Бранковића; као турски вазал учествовао у бици код Ангоре (1402); по повратку из битке, уз помоћ Турака, напао свога ујака Стефана Лазаревића, али је био потучен у бици код Трипоља (21.11.1402); измирио се са ујаком тек 1412. године и био са њим у добрим односима све до његове смрти 1427. године, када га је наследио; пошто је Београд морао бити враћен угарском краљу, подигао је низводно на Дунаву, нову престоницу – Смедерево (1430); као вазал и Турака и Угара, настојао је да се међу њима одржи, али се при томе ослањао на мање опасне хришћанске суседе; приликом првог пада

Деспотовине(1439 – 1444) управо се склонио у Угарску;после примирја у 15. Сегедину,није се придружио походима Угара који су се завршили поразом код Варне 1444.године и на Косову 1448.године;у лето 1456,заједно са Јаношем Хуњадијем,одбранио је београд од напада турске војске коју је предводио султан Мехмед II Освајач. (1)

_(О).САВА НЕМАЊИЋ:Свети Сава,Растко Немањић(Рас 1175 – Трново,Бугарска 14.01.(27.01.по новом) 1236),један од твораца српске средњовековне државе и главни креатор српске државне идеје;оснивач српске цркве;од 1190.године управљао је најзападнијим делом српске државе(Захумљем),а онда је 1192. одбегао у Свету Гору;закалуђерио се у манастиру Св.Пантелејмона(Русик) и добио монашко име Сава;заједно са оцем Симеоном 1198.године обновио манастир Холандар,који од тада постаје српски манастир на Светој Гори; 1219.године остварио самосталност српске цркве(аутокефалност) у Никеји и постао први српски архиепископ;водио је тешку борбу за очување српске цркве и њене самосталности против охридског архиепископа Димитрија Хоматијана;1229.године је отишао на исток и вратио се са одобрењем никејског патријарха „да се архимандрит српски бира на сабору српском и да га нико изван Србије не потврђује“;повукао се са места архиепископа 1234. године,а за наследника именовано свог ученика Арсенија I;затим је отишао у обилазак светих места,а на повратку у Србију умро је у Трнову;тело му је 1237.године пренето у Србију исахрањено у манастиру Милешеву;ту је остало до 1594.године,када су га Турци однели у Београд и спалили на Врачару.(1)